ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 666 Կ. ՊՈԼԻՍ, ՈՒՐԲԱԹ, 1898 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 25—6 24 ՇԱՒԱԼ 1316 25 ԲԵԱՆ ԻԼ 1314 Գ. ՏԱՐԻ, Թիւ 666

20 ՓԱՐԱՅ

Բիւզանդիոն

20 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25.
CONSTANTINOPLE

«ՅՈՒՆԻՈՆ»
ԱՐՏՈՆՔ ՅՈՒՆԻՈՆ ԵՒ ՍԻՍԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՅՈՒՆԻՈՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
ՅՈՒՆԻՈՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՆԱԶՆԻՒ ԲԱՐՔԵՐ

Ինքզինքնիս չսարենք։ Դեռ չատ ան ենք քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ։ —Բազաքանիցիութիւն ըսելով ինչ պիտի խմանանք։ Միայն ազգ հագուիլ, չքեղ բնակարաններու մէջ ապրիլ, անդորր կեանք վարել։ Բայց կարծեմ թէ ինչպես արտաքին ձեւերու, այնպէս ալ բարքերու քաղաքակրթում ըսուած բան մը կայ։ Ասիկա ատանկ չա՞տ թեր է տակաւին մեր մէջ։ Այդ մանաւոր թերութեան մէջ ալ ես կը կարծեմ թէ պատճառը ծանօթ է, թէ հետեւանքը։ Պատճառն այն է որ հզիւր սրտի նկարագիր կրթութեան մէջ միաք կ'ուզենայինք, ո՛չ զրամ կը ծախնանք։ Այս հոգն ընտանիքները գրոցին վրայ կ'ծոզուն, գալոցն ալ՝ բնաւնիքներուն։ Հետեւապէս, ըստ մեծի մասին զուրկ ենք նկարագրի բարձրութենէն ու կորովէն մինակամային ինչպիսի մը բնական եզերը է մեզ որ չենք ալ զգար։ Այդէնէն վըտանգաւոր հիւանդութիւնն այն է՝ կ'ըսեն թէ թիկնիները՝ զոր մարդ «վրան չի դներ», կամ «վրան չառներ»։ չի կարծեր որ այնպիսի հիւանդութեան մը ենթակայ եղած ըլլայ։ Նկարագրի տկարութիւնն ալ մեզ համար այսպիսի հոգեկան հիւանդութիւն մ'է։ Հիւանդ ենք հոգիով, բայց «վրանիս չենք առներ»։

*** Ազուո՞ր է սա կին. լա՞ւ կը հագուի. ուշադրութեան առարկայ եզա՞ծ է, կամ հետամուտնե՞ր ունեցած է։—Անպատճառ... պահպանութիւն մ'ունի։ Իր բարոյական՝ իր գիմարիկին փեսութին, կամ իր չփակի ժամեակին չափ սպիտակ չէ։ Ասի՝ «կանանց բաժինը»։

Շո՛ւտ եւ չատ հարստացեր է սա մարդ։—Անպատճառ գողցեր է։ Ասի՝ մեր առեւտրականաց բաժինը։

Ազդեցութե՞ն ունի սա հանձնային անձնաւորութեան։ — Անպատճառ... ո՛և իցէ յարաբերութիւն մը կ'տածէ։

Շո՛տ կարդացող ունի սա լրագիր։ Շո՛ւտ յառաջդիմիր է։—Անպատճառ ուրիշ թերթի մը հացին արգելք եղեր է, անոր ընթերցողներն ու ազդերը գողցեր է, անոր լոյսը խափաներ է՝ ինքզինք անով լուսաւորելու համար, ևն. ևն։—Այս ալ մե՛ր «խնամֆութեան» մէջ։

Ինչո՞ւ չուտ կ'փնտռուի սա վարժապետ, և ոչ սպրած չի մնար։—Ինքնիմիր, շատ կ'ղողորթէ թաղականները։

Սա վարժուհին ինչո՞ւ անգործ չէ երբեք։—Պա՛հ, չէ՞ք գիտեր։... ենթինիներուն հետ շատ աղէկ է, և գիտէ՞ք ա՛, անոնք ամէն բան են թաղին մէջ։

Սա վարդապետները ալ բնաւ պարապ չեն. չուտով սպրտասի տիրացան։—Արմաշի են, էջմիածնիմ, Արմաշի, Պատրիարքը կանձակնին է։

Առած ամսականն ո՞ր մէկ բանին կ'օգտագործ։—Այնքա՞ն միամիտ ես... փարան կայ, անոր մէջէն կ'ուտեն կոր։ Ո՞վ հաշիւ պիտի հարցնէ։

Ինչո՞ւ այն ինչ լրագիր Գ..... դեմ կ'գրէ քանի ամիսէ ի վեր։—Զէ՞ք գիտեր։ Սակայն կ'ուզէ, չեն ի տար։

Ինչո՞ւ այն ինչ լրագիր Գ..... ... դատին ի նպաստ կ'խօսի։ —Ո՞վ չի գիտեր ազգը գողտնիքը։ Ստակ առած է, ատա՛կ։

Ինչո՞ւ այն ինչ լրագիր Գ..... ... դատին վրայ լուռ կ'կենայ. չգիտնալ կ'ձեւացնէ։ —Ձեզմէ զատ ամէն ոք գիտէ ազգը պատճառը։ Ստա՛կ առած է, ատա՛կ, լուռ կենալու համար։ Սէտէ՞ր բ՚պէ կ'ըսեն ասոր։—[Ո՛ր կողմը գառնաս, ատա՛կ ճար չկայ։ Լրագիրն, ինչ ալ ընէ, ինչ ալ չընէ, ատակն եւ տեւէն կ'վազէ,—կամ առջեւէն։ Երբեմն՝ կ լրագիր։ Մե՛զ որ երկուքէն կամ չատ չատ երեքէն պզելին չատ։]

Ո՛րչափ ալ չատ յամխորդ ունի սա բժիշկ։ Անէն տուն մուտք ունի։—Որովհետեւ ազուոր է, տեսքոտ է։—Ո՛րո՞վհետեւ ամուր է։ [Մեզ ինչ Տոքտորներ կ'ճանչնանք արձանի պէս ազուոր, որ... հանգիստ նստեր են, և ամէն տարի մեծ իանայութիւն կ'ընեն... կառքի, թրամուէյի և կօչիկարի ծախքէ։]

*** Եւ այսպէս առ յաւէտ։

Դասակարգ մը, ասպարէզ մը, արուեստաւոր մը, կամ արհեստ մը չկայ մեր մէջ որ իրենախանձոտներու, իր բամբասողներու, և իր բամբասանքներու, որոյ կարգերն ու բաժինները չունենայ։ Ինչ մը ուշագրաւ եղա՞ծ, անպատճառ պիտի զրպարտուիս։ Շո՛ւտ հասար նպատակէտին, անպատճառ... ծուռ ճամբայ մը բռնեցիր ուրեմն։ [կարծես ո՛չ ոք մտքէն կ'անցընէ թէ էն չիտակ ճամբան է՛ն կարճն է արդէն։] Ամէն ասպարէզի, ամէն վիճակի մէջ, բնական է որ հասարակները, միջակները մեծամասնութիւն կազմեն։ Ծաչուզածնեը միշտ փոքրամասնութիւն են, և այս փոքրամասնութիւն ահմանուած ըլլալ կ'թուի մեացածներուն չարախօսութեան նշաւակ ըլլալու, որք ամենէն անտեղի, ամենէն անհիմն, ամենէն ծիծաղելի չարժաւիրներն ու ընթացքներն իրեն վերագրելու չեն կարմրիր։ —Մարգը 20—30 տարիէ ի վեր ան գործին մէջ եր, և ուր եր հոն մնաց։ Ուրիշ մը եկաւ, մէկ-երկու տարիէն գինք անցաւ, ուրեմն անշուշտ ծուռ բան մ'ըրաւ։ Կարելի բան չէր այնքան կարճ միջոցի մէջ յաջողիլ։ Օրինակի համար, չեն ըսեր, որովհետեւ գործելունն չի գար ըսել, թէ այս մարդ թէեւ մէկ-երկու տարուան մէջ յաջողցաւ, բայց ի վարուց պատրաստուած եր այն գործին. թէ չատ տարիներէ ի վեր՝ ամէն առթիճանելէ մէկիկ մէկիկ անցնելով՝ գործին աշկերտութիւնն ու «խալֆայութիւնն» ըրած եր, և բնական էր որ գործատէր դառնալուն պէս աւելի յաջողէր՝ քան անոնք որ նոյն պատրաստութիւնը չէին կրած երբեք, ո՛չ ալ նոյն կոչումն ունեցած էին։ Կամ թէ, երբ իրենց պէս անպատրաստ մարդիկ կրնային գործատէր ըլլալ, ինչո՞ւ չըլլար այս մարդ, որ ամէն կերպով իրենցմէ աւելի արժանիք, կարողութիւն եւ իրաւունք ունէր այնպիսի գործի մը տիրանալու, ևն. ևն։

** Եթէ առևտրական գործ մ'էր այս, «հեզեզի ջուր» խառնուեցաւ մէջը, պիտի ըսեն։ Եթէ հանրային գործ մ'էր, ապա ուրեմն անխոտովանելի, անասելի, բերան չառնուելիք բան մ'ըրաւ մարդը։—Այսպէս կ'հասկնան յաջողութեան պայմանները. ուրիշհետեւ իրենք անճարակները, նախանձաբեկներն, ո՛չ իրենք ունին նկարագրի այծ և ճշմարիտ արժանիքն, ո՛չ ալ կ'ներթափուին թէ ուրիշ մը կըրնայ ունենալ։ Ապաքէն, արուեստակցութեան այս հաւասարակներն, այս միջակները, չեն կրնար քաչել փոքրամասնութեան յաջողութիւնն, և անպատիւ միջոցներու վիրաւորելով զայն, կը յուսան իրենց միջակութեան վրէժը լուծել։— Գեղեցիկ կինն այն ատեն անպատճառ գէշ կ'ըլլայ. տգեղ և չարասիրտ կինն այս կերպիս միայն վրէժ կ'լուծէ իր ուղղակի կամ անուղղակի այն մրցակիցն։—Բայց անոնք որ այս նախանձութեան մանանկութեամբ պատճառ մը չունին, հարկաւ կրնան խորհրդածել որ կին մը թէ՛ գեղեցիկ և թէ առաքինի կրնայ ըլլալ։ Ի՛նչ, չատ մը հարուստներ առաջին կարգի պատուաբեր եղանակներով չեն հարստացած։ Բայց ասիկա պատճառ մը չէ որ հաւած եղի պէս կուլ տանք այն ինչին թշնամիներուն խօսքերը. և իր հարստութիւնն ոճիր մը համարինք այն մարդուն համար։ —Վարժուհին որ պարապ չի մնար երբեք, ինչո՞ւ անպատճառ Թոյլ բարոյականի մը սեր համարուի։ Աւելի դիւրին չէ՞ ընդունիլ թէ իր գործին տէրն է, ինքզինք սիրցուցած է այն ամէն ձիրքերով որք վարժուհիի մը պատիւ կ'բերեն, և «մարդու հետ վարուիլ» գիտցած է։ Ա՞յն վարժուհին միայն առաքինի է որ յաւակնոտ է, մեքենայիչ է, և արդէն չատ խզճամիտ, չատ պարտաճանաչ պաշտօնեայ մ'ալ չէ դպրոցին մէջ, ևն. ևն։

*** Ա.յսպիսի հանգամանքներու մէջ, բամբասողներէն աւելի խղճալի են հաւատացողները. դի բամբասողներն յայտնի է թէ ճախրդ, կամ ճախաւել նախանձոտներ են, որոյմէ անչուշտ չպասուիր գնահատում բարոյական կամ նիւթական մրցակցի մը արժանիքին, կարողութեան և պարկեշտութեան։ Հաւատալու տրամադրութիւնն է մանաւանդ մեր հասարակային անագնիւ բարքերուն մէկ որոշ յատկանիշը. դի կ'ցուցնէ թէ առհասարակ հաւատք չունինք նկարագրի բարձրութեան և ազնուութեան վրայ։ Աւելմտեան ո՛ւ է բարեկիրթ հասարակութեան մէջ, ընկերային տարրական կանոն մ'է որ անհատն, ինչպէս և հանրային մարդը, կ'նկատուի պարկեշտ և ճշմարտախօս, մինչեւ որ հակառակը դրական հաստատուած չըլլայ։ Մեր ընկերային կանոն ասոր ճիշտ ներհակն է. —Ամէն անհատ, ամէն հանրային մարդ, որոյ դէմ բան մը կը զրուցուի, անշուշտ անպարկիշտ է, անշուշտ ճշմարտութիւնը չի զրուցեր, մինչեւ որ երկուառաք դիպուած մը, որ դ'ուն ուրեք կ'պատահի, չհաստատ մեզ անձնապէս թէ մարդն անմեղ է եղեր։ կ'ներեմ թէ պատիւ ա՛յնչափ քիչ կայ մեր մէջ որ մեր դիմացինին պատուաւորութեան չենք կրնար համոզուիլ մինչեւ որ անձնական փորձերով համոզուելու առիթն ունեցած չըլլանք—եւ որովհետեւ առիթ՝ արամադիր ենք անպատուութեան հաւատ ընծայելու քան պատուաւորութեան, կ'հետեւի թէ մեր միտք միշտ բաց է ամէն բամբասանք ճշմարիտ դատաստելու։ Գիտնալով մեր մէջ հանրային մտքին այս ախտածէտ տրամադրութիւն, անճարակ, անճարակ և ոգորմելի վլպարտիչներն իրենց օգնութեան կ'կոչեն ծանօթ առածը. «Զբպարտեցէ՛ք, զրպարտեցէ՛ք, միշտ բան մը պիտի մնայ ձեր զրպարտութիւններէն»։ Այսինքն՝ ամէնէն մեքուր հագուստն անգամ որուն վրայ գէրն նետէք, ո՛րչափ ալ լուացուի, հետք մը կրնայ հրել նետուած ցեխէն։

—Բայց այս պատճառաս յոյսահատելու չե՞նք բնաւ։ Մերթ ընդ մերթ պէտք է ձաղկենք, պէտք է նչանակենք այս ազտոտ բարքերը, մինչեւ որ ամենքս ալ սկսինք զայնչալ մեր մէջ այսպիսի բարքերու գէմ տարերնաս համար, եւ մինչեւ որ անոնց զրպարտիչներն իրենք ալ խայտառակուին՝ իրենց իսկ խելքէն մտքէն չանցած եղանակով մը։

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ՆԻՒԹԵՐ

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԴԱՏԵՐ

Ժամանակէ մ'ի վեր Ուսումնական Մարհուրդ սեղանին վրայ կ'վխտան ուսուցչական դատեր, իրարմէ աւելի փայլուն ու անօրինակ։ Բայց այս դատերու մէջ կարգ մը կայ որոյ բաղկացնողներն իրարու բոլորովին հակամանան են էական մասերուն մէջ. ատոնք ուսուցչի բողոքներ են հոգաբարձուական կամ Թաղական խորհրդոյ քմահաճոյքներուն դէմ։ Տեղ մը Թաղ. Մարհուրդ կ'փոխուի ու Նորընտիր Մարհուրդը կուգայ դադրեցնել ուսուցիչները խմբովին կամ մասամբ, անոնց տեղ հաստատելու համար իր ֆավորիները։ Տեղ մը Հոգաբարձութիւն կ'կազմուի, որ ահա իսկոյն կ'պատրեցնէ բազմամեայ փորձ տեսուչն յանոր տեղ անցուցնելու համար ուրիշ մը որ անշուշտ պիտի ըլլայ իր քմահաճոյից անձնուրաց ծառայ։ Տեղ մը ուսուցիչ կ'դադրեցնեն, իր պահանջքը խնդրել յանդգնելուն համար, ևն։ Պիտի ըսուի թէ ուսուցիչներն ալ իրենց կարժեն....—Ընդունելով հանդերձ թէ հայ ուսուցչաց մէջ բացարձակ արժանաւորներ չատ քիչ կան, ես պիտի ըսեմ թէ ուսուցչութեան կրած հալածանքը Թաղային վարժարանաց մէջ՝ առաւել կամ նուազ արժանիք ունենալուն երեսէն չէ ընդհանրապէս. այդ հալածանքը ո և է ուսուցչի մը դէմ, ըլլայ ամէնէն արժանաւորն, անխուսափելի է մէկ օրէն միւսն հոգաբարձու կամ Թաղական մարմնին կողմէն, վարժարանական վարչութեանց ներկայ կազմակերպութեան մէջ։ Եւ արդէն ի՞նչ կ'ըլլայ մէկ վարժարանէն գրեթէ անարգանօք ճամբուած ուսուցիչն.—ուրիշ վարժարանէ մը մեծ պատուով կ'ընդունուի։

Բայց մեր խօսքը չէ ուսուցչաց այն դասակարգին համար որ բարոյական, հմտութենէ, կոչումն ու արժանիքը չինող դեռ ուրիշ հանգամանքներէ զուրկ է. մեր խօսքը միայն անոնց համար է որ Դաստիարակ-Ուսուցչի ասպիճանին վրայ գտնուելով, տասնէ աւելի տարիներու փորձառութիւնն ու յաջող չրջանն ունին, ու եթէ ո՛չ միշտ Հոգաբարձու-Թաղական մարմիններէն, գոնէ ձեռնհաս Տեսուչներէ գնահատուած են իրրեւ իրենց գործին մէջ կարող՝ Թաղային այս փոքր վարժարաններու համար։ Այս կարգէ Ուսուցիչներ ու Տեսուչներ են որ դատ կ'բերեն Ուսումնական Մարհուրդ սեղանին վրայ, և Մարհուրդը ճանչնալով անոնց արժանիքը, մտադիր է. բառունք կուտայ իրենց, որքան գիտենք, ու կ'տնօրինէ պարտ ու պատշաճը, բայց գատերը չեն գադրիր, քանի որ Հոգեբարձուներն ու Թաղականները ճակատ ու գիտաւորութիւն փոխեն։

Ուրեմն ի՞նչ ընել։ Նախ Թաղականն ու Հոգաբարձու մարմիններուն կրթասէր ու ազնիւ զգացմունք կոչուիլ կ'ընենք։ Ներելի՞ է անձնական նկատումներու վրայ գպրոցին ուսանողութեան ապագան։ Ազնուութի՞ւն է երբեք իրենց ազնուաբար վատահած մատակարարական բարձր իշխանութիւնը չարաչար գործածել, նեղելով ազգին ուսուցիչներն որ, ի՛նչ ալ ըլլան, կոչումով ու զարգացումով բարձր ըլլալով՝ չարգանքի միայն արժանի են։ Բայց երթէ ձեր անձնական դիտաւորութեանց պիտի զոհէք դըպրոցն, որոյ բարեբաղդման համար միայն կոչուած էք գուք Թաղական ու հոգաբարձու մարմինները, [բացառութիւնները միշտ չատ քիչ են], չուզայի խարդախ հաշիւները մոցուցած կ'ըլլաք հոն, այդ ամէնէն նուիլական ու անհաշտելի գործին մէջ. ուրեմն, ա՛յդպիսիները, մէկդի քաշուեցէք ու գործ մի՛ ուրեք, ձեր անունն ու ժեղքերն ալ մի՛ պատուեցէք։ Երկրորդ, Ուսումնական Մարհուրդ հիմնական նպատակէն ու իր կեդրոնական վարչութեան Տեսուչ Մարհուրդ հանգամանքէն բխեալ զօրութեան կոչում կ'ընենք։ Ազգին այն ուսուցիչներն որ անբասիր ու օգտակար ըլլալու համբաւն ունին և որոց կարեւորութիւնն ազգային ամէն վարչական մարմիններէն աւելի ինքն է որ կ'ճանչնայ, պարտի բացարձակապէս պաշտպանել ի պին ու եւ է զոհողութեան։ Ոյսվհետեւ ազգային կրթութեան գործն, որոյ համար կ'վատնուին ազգին մեծագոյն չանքերն ու դրամներն, ամէնէն մեծ պատասխանատուութեան արժանի է։ Ի հարկին նիւթական զօրութիւն գործածել այդպիսի թաղական-հոգաբարձական մարմնի դէմ, որք չատ տեղ տգէտ ապիկար մարդիկ ըլլալով, կարծես կ'ատեն գպրոցն ու դաստիարակութիւնն եւ գործօն հակառակորդներ են ֆանտց դէմ։

Ու յետոյ, պէտք է մտածենք որ ուսուցիչն ալ իբրեւ մարդ ու ազգային անհատ, իր մարդկօրէն պէտքերն ունի, Ունի հայր, մայր, զնտանիք, զաւակ։ Եթէ ուսուցիչն իր չահը, վաստակը հատատ չտեսնէ, իր այս օրուան ունեցած ապրուստին յարատեւութիւնը չգիտնայ, ինչպէս կարգագրէ իր ապրելու պայմանները, Հայը, բնակարանն և ուրիչ մարդկօրէն պէտքերն իր անձին ու իրենից մարդոյն՝ ինչպէս նաև երբեմն պայսպուրտի առաջնորդ հանգուցեալ Պետրոսեան գիտական վարժապետն 1861 Յունվ. Ին։ Սոյն եկեղեցւոյ մէջ կը գտնուին Ս. Յակոբայ Մծբնոյ Հայրապետին աջ թեւի մասունքն առանց կոնդակի։ Այս եկեղեցի ունի երկու քահանայ Տ. Մինքայել և Տ. Աչոտ անուամբ, երկուքն ալ աշխատաւոր։ Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցին ո՛չ արժանագիր ունի և ոչ ալ հնութիւն, և թէև տասարները կ'ծնան, բայց ժողովուրդն երեք ամիս ի վեր է վերացած է աղկանց վարժարանի։ Այս եկեղեցի Ս. Աստուածածնայ կ'ըսէ է, երեսուն տարի առաջ Գրիգոր Նալկ. Մինթասճեանի օրով չինուած և Տ. Գրիգորիոս Ալէքսէճեանի ձեռամբ օծուած։ Սա կից փոքրիկ գերեզմանատուն մ'ունի թէև, բայց մէջը նոր թաղուած են քահանաներ եւ երեւելիներ։

Ս. Նշան եկեղեցին կ'գտնուի Կալեր Թաղին մէջ, արձանագիր չունի, միայն չարականին կողքին մէջ գրուած է թէ չինուած է 1846ին եւ նորոգուած 1884ին։ Այս եկեղեցի Թէեւ գոց է, բայց քահանայ մ'ունի Տ. Յովհաննէս անուամբ։ Սոյն վերջին երեք եկեղեցեաց գերեզմանատունք են թէև Պէյօղլիի [**] և կալերու հանգստարանք, բայց հոն չեն տեսնուիր ա՛լ է գրաւոր տապանագիր։ Ս. Սարգիս եկեղեցին ոչ արձանագիր ունի, ոչ հնութիւն եւ ոչ ալ քանկագին սպաս կամ մասունքներ։ Պայսպուրտի Հայք ունին ընդ ամէնը չորս վարժարան, երկուքն արական եւ երկուքն իգական։ Այս վարժարաններէ երկուքը կ'գտնուին Առաջնորդարանի չրջափակին մէջ, իսկ երկուքը Ձիկիրաչէնի եկեղեցւոյն քով։ Առաջնորդարանի կից Մայր արական կրթարան որքանոցն ունի ընդ ամէնը 160 ուսանող, բաժանեալ Դ. Գ. Բ. Ա. նախապատ. եւ ընտե. անուամբ վեց կարգաց և եօթն ուսուցիչ ու մէկ տնտես։ Այս վարժարան կ'կառավարուի դասարանական դրութեամբ։ Իգական կրթարան Մայր որքանոցն ունի ընդ.ամէնը 115 ուսանողուհի, բաժանեալ Դ. Բ. Ա. նախ. և Ընտ. անուամբ հինգ կարգաց։ Այս վարժարան ունի երեք ուսուցչուհի և երկու տնտես։ Այս երկու վարժարանաց տարեկան ելմտայոյսն է 220 օսմ. ոսկի, որոյ 72ն ի հաշիւ որքոց կը նպաստէ Ազգ. Պատրիարքարանն եւ մնացեալն ալ կ'հոգացուի կալուածականն, պնակի և Թոշակի հասոյթներով Թէև, բայց կարելւոր բաց ալ կ'մնայ։

Ձիկիրաչէնի Արական վարժարանն ունի 85 ուսանող բաժանեալ Դ. Բ. Ա. Նախ. և Ընտ. անուամբ հինգ կարգաց, իսկ իգական վարժարանը 65 ուսանողուհի, բաժանեալ Բ. Ա. Նախ. և ընտ. անուամբ չորս կարգաց։ Սոյն երկուքս վարժարանաց ամբողջ պաշտօնէից թիւն է ութ, չորսն ուսուցիչ, երկուքն ուսուցչուհի, մին տնտես և միւսը տնտեսուհի։ Ձիկիրաչէնի երկուքս վարժարանաց տարեկան պիւտճէն է 60 օսմ. ոսկի, որ կ'հոգացուի եկեղեցական կալուածոց, պնակի և Թոշակի հասոյթներով։ Սոյն վարժարանք առ այժմ պիւտճէի բաց չունին, Թէ՛ մայր իգական վարժարանն և Թէ սոյն Ձիկիրաչէնի վարժարանք չէնքի անյարմարութեան, եհամութեց նուազութեան և պաշտօնէից չգոյութեան պատճառաւ կ'կառավարուին սրահական դրութեամբ։ Սոյն չորս վարժարանք տեսչական միացած են, ունին միօրինակ ներքին կանոնագիր, կրթական յայտագիր, դասացոյցներ և այլ ինչ։ կ'աշակերտուին կրօն, հայերէն, Թուքերէն, Ֆրանսերէն, պատմութեան, Թուագիտութեան, աշխարհագրութեան, իրագիտութեան, գեղագրութեան, գծագրութեան, երաժշտութեան, բարոյախօսութեան և ձեռագործ։ Աղջկանց ուսանողութեան չրջանը վեց տարի է. իսկ արական սեռինն ութ։ Արական Մայր Որբանոց—կրթարանը տարրական բարձրագոյն դասընթացքի վիճակը պիտի ունենայ։ Պայսպուրտի սոյն չորս վարժարանաց 425 երկսեռ ուսանողներուն 125ը արու և էգ որբեր են, 150ն ազքատիկ ծնողաց զաւակներ, իսկ մնացեալք միջին դասակարգի ժողովրդեան որդիք։

Պայսպուրտի ծայներն ալ ունին վարժարան մը, իսկ Թուրքերն մէկ Իպթիտայիէ և մէկ Ռիւշտիէ։

** Պայսպուրտի մէջ կան զանազան տեսակ արհեստներ, որոյմէ մրգավաճառութիւնը, մսագործութիւնը, նպաստավաճառութիւնն, անասնավաճառութիւնը, ցորենավաճառութիւնը, խաղողդրութիւնը, թրագործութիւնը, բրուտութիւնը, ոսթա և կառավարական պաշտօնէութիւնը տանկաց ձեռք ենն, երկաթագործութիւնը, պղնձագործութիւնը, դերձակութիւնն, անագագործութիւնը, թիթեղագործութիւնը, թամբագործութիւնը, պայտառութիւնը, գինեպանութիւնն, որմնադրութիւնն և ոսկերչութիւնն Հայոց ձեռք։ Հայագործութիւնն Ռուսաց, իսկ սափրիչութիւնը, խոհարարութիւնը, պանդոկապետութիւնը, ժամագործութիւնը, վաճառականութիւնը, սրճեփութիւնը, փերեսկ, առեւտուր եւ յանձնակատարութիւն Թէ՛ Թրքաց, Թէ՛ Հայոց և Թէ՛ Ռուսաց ձեռք։ Պայսպուրտի վաճառանոցին ամբողջ կրպակաց Թիւն է 623, յորս ամէն ինչ Եւրոպայէն, Պոլսէն, Պարսկաստանէն, Իզմրւմէն, Տրապիզոնէն, Երզնկայէն, Կիւմիւշխանէէն, Օֆէն, Սիւրմինէէն, Խարբերդէն, Գէլգիսէն և Շէյխուսէն ներածութեամբ կ'վաճառուին[*]։ Ի Պայսպուրտ ամէն առեւտուրը գլխաւորապէս Ռուսաց է, նա մանաւանդ առատ է Ռուսիոյ 1-15 Ռուբլու բացուած ասնավաճառին, զոր տեղացիք պէտք կ'նամբանեն։ Պայսպուրտի մէջ կան երեք բաղնիք, երիք պանդոկ, քսան չորեքասաց օթեւան, մէկ զօրանոց, մէկ դեղարան, 64 սրճարան, մէկ խաղաղդրարան, մէկ սպանդանոց, չորս չազազք, փուռ, մսարան, ներկարան, ցորենի չտեմարան, յարգանոց, հրապարակ և քանի մը պարտէզներ։

Ա. ՏԱՐ ԿԻՒԶԱՆՏԻՐԵԱՆ

[*]— Պայսպուրտի ներածութեանց և արտածութեանց վրայօք մանաւանդ յօդուածով մը յայտնուիլ պիտի խօսիմ. առ այժմ սա չափ միայն ըսեմ թէ Պայսպուրտ յերգնկա տարեկան կ'մտնէ 10,000 օսմ. ոսկի։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՌՈՒՍԻԱ. ԵՒ ԿԵՂՐ. ԱՍԻԱ.— Ընդհանուր Խնդիր.— Անգլիական և ռուսական թերթերը լի են զանազան խորհրդածութիւններով կեդր. Ասիոյ մէջ Ռուսիոյ յառաջիմացայութեան վրայ։ Անգլիացիք Հնդկաստանի համար վտանգ կ'զուշակեն ասկէց։ Ռուսիոյ մտադրութեան Աֆղանստանի Էմիրին չատ գէշ տպաւորութիւն կ'ընէ Անգլիացիներուն վրայ։ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարին թերթը,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ԱՆՈՒՇ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

[Լիակատար հեղինակային իրավունքով]

Ա

Ամառ էր։ Ամիսներ էին անցել այն օրից, երբ Ռուբենը հրաժեշտ էր տվել Վանին։ Ամիսներ էին անցել, բայց նրա սիրտը դեռ չէր հանգստացել։ Ամեն առավոտ, երբ արևը բարձրանում էր Վանա լճի վրայից, նա կանգնում էր իր պատշգամբում և նայում էր դեպի հարավ, դեպի այն կողմը, որտեղ Վանն էր։ Այնտեղ էր Նազանին։ Այնտեղ էր նրա կյանքի ամբողջ լույսը։

Ռուբենը ապրում էր Ալաշկերտի ձորում, մի փոքրիկ գյուղում, որտեղ ամեն ինչ հին էր և անշարժ։ Նրա հայրը՝ Տեր-Գրիգորը, այդ գյուղի քահանան էր։ Նա ծնվել էր այդ գյուղում, այնտեղ էր ամուսնացել, այնտեղ էր թաղել իր կնոջը և երեք զավակներից երկուսին։ Ռուբենը միակ որդին էր, որ մնացել էր ծերունու մոտ։ Մյուսները՝ երկու աղջիկներ, ամուսնացել էին հեռու գյուղերում և այլևս չէին վերադարձել։

Գյուղը փոքր էր։ Հազիվ հիսուն տուն կար այնտեղ, և բոլոր տները նման էին միմյանց։ Նույն քարերից շինված, նույն տանիքները հարթ, նույն բակերը՝ ցանկապատված ցածր պատերով։ Միայն եկեղեցին էր տարբերվում մյուսներից։ Նրա գմբեթը ծածկված էր կապույտ սալերով, և երբ արևը փայլում էր, այն կարծես կրակ էր արձակում։

Ռուբենը սիրում էր այդ եկեղեցին։ Նա մանուկ հասակից ծառայել էր նրա մեջ՝ սկզբում որպես սպասավոր, հետո՝ որպես սարկավագ։ Նա գիտեր յուրաքանչյուր քարը նրա պատերի, յուրաքանչյուր ճեղքը նրա գմբեթի։ Նա գիտեր, թե որ ժամին ինչպես է փոխվում լույսը նրա ներսում։ Եվ երբ նա մտնում էր այնտեղ, նրան թվում էր, թե ինքը ևս դառնում է մի մասնիկ այդ հին, անշարժ աշխարհի։

Բայց այդ ամառ նրա սիրտը խռովված էր։ Նազանին գրել էր, որ ինքը չի կարող երկար սպասել։ Նրա հայրը՝ Մելիք-Ադամը, ուզում էր նրան տալ մի ուրիշին՝ հարուստ մի վաճառականի որդուն, որը Վանում էր ապրում և ունեցվածք ուներ։ Նազանին գրում էր, որ չի ուզում այդ մարդուն, որ սիրում է միայն Ռուբենին, և խնդրում էր, որ նա գա և տանի իրեն։

Ռուբենը կարդաց այդ նամակը քսան անգամ։ Հետո նա նստեց և սկսեց գրել պատասխան։ Նա գրեց, որ ինքը ևս չի կարող առանց նրա ապրել, որ ամեն գիշեր նա տեսնում է նրան երազում, և որ նա պատրաստ է ամեն ինչ անել նրա համար։ Նա գրեց, որ կգա Վան աշնանը, երբ հունձը կավարտվի, և որ այդ ժամանակ նրանք կամուսնանան։

Բայց նա չգիտեր, թե ինչպես կանի դա։ Նա աղքատ էր։ Նրա ունեցվածքը ընդամենը մի փոքրիկ այգի էր և մի կով։ Ինչպե՞ս կարող էր նա տանել Նազանին իր հետ, եթե չուներ ոչ տուն, ոչ հարստություն։

Այդ գիշեր նա չկարողացավ քնել։ Նա ելավ անկողնուց, դուրս եկավ պատշգամբ և նայեց դեպի հարավ։ Լուսինը բարձրացել էր լճի վրայից, և նրա լույսը փայլում էր ջրի վրա, ինչպես արծաթե ճանապարհ։ Ռուբենը մտածեց, որ այդ ճանապարհը տանում է դեպի Վան, դեպի Նազանին, և որ եթե ինքը կարողանար քայլել այդ ճանապարհով, ապա մի քանի օրից արդեն կլիներ նրա մոտ։

Բ

Հաջորդ օրը Ռուբենը գնաց եկեղեցի շատ վաղ։ Նա ուզում էր աղոթել, բայց չկարողացավ կենտրոնանալ։ Նրա միտքը անընդհատ թռչում էր դեպի Վան, դեպի Նազանին, դեպի այն կյանքը, որ կարող էր լինել նրանց համար։ Նա հասկանում էր, որ իր աղոթքները սուտ են, որ Աստված գիտի նրա սրտի խորհուրդները, և որ նա չի կարող խաբել Նրան։

Երբ պատարագը վերջացավ, Ռուբենը մնաց եկեղեցում մենակ։ Նա նստեց մի անկյունում, ծածկեց դեմքը ձեռքերով և սկսեց լաց լինել։ Նա լաց էր լինում այնպես, ինչպես երեխա, որը չգիտի, թե ինչու է լացում։ Նա լաց էր լինում իր անօգնականության համար, իր աղքատության համար, իր անկարողության համար։

Այդ ժամանակ նա զգաց, որ մեկը դրել է իր ուսին ձեռքը։ Նա նայեց և տեսավ հորը՝ Տեր-Գրիգորին, որը կանգնած էր նրա կողքին և նայում էր նրան լուռ, տխուր աչքերով։

— Ինչո՞ւ ես լաց լինում, որդի, — հարցրեց ծերունին։

Ռուբենը չկարողացավ պատասխանել։ Նա միայն թափ տվեց ուսերը և շարունակեց լաց լինել։

Տեր-Գրիգորը նստեց նրա կողքին և երկար ժամանակ լռությամբ նայեց նրան։ Հետո նա ասաց.

— Գիտեմ, որդի, որ Նազանին է քո սրտի խնդիրը։ Գիտեմ նաև, որ Մելիք-Ադամը չի ուզում տալ նրան քեզ, որովհետև դու աղքատ ես։ Բայց ասա ինձ, ի՞նչ ես ուզում անել։

Ռուբենը սրբեց աչքերը և պատասխանեց.

— Ես ուզում եմ գնալ Վան, հայրիկ, և խնդրել Նազանին, որ գա ինձ հետ։ Ես գրել եմ նրան, և նա պատասխանել է, որ պատրաստ է գալ։ Բայց ես չգիտեմ, թե ինչպես կանենք դա։ Ես աղքատ եմ, և չունեմ ոչինչ, որ կարողանամ տանել նրան։

Տեր-Գրիգորը լռեց մի պահ, հետո ասաց.

— Ունեմ մի քանի ոսկի, որդի։ Կարող եմ տալ քեզ։ Բայց դրանք քիչ են, և ճանապարհը երկար է։ Ինչպե՞ս կհասնես Վան։

— Կգնամ ոտքով, — պատասխանեց Ռուբենը։ — Կամ կվարձեմ ձի, եթե կարողանամ։

Տեր-Գրիգորը գլխով արեց։

— Լավ, — ասաց նա։ — Կգնամ տուն և կբերեմ քեզ այդ ոսկիները։ Բայց մտածիր, որդի, մի՞թե ճիշտ է գողանալ մի աղջկան հորից, որպեսզի ամուսնանաս նրա հետ։

Ռուբենը գլուխը կախ արեց։ Նա չգիտեր, թե ինչ պատասխանել։ Նա գիտեր, որ գողանալը մեղք է, բայց նա գիտեր նաև, որ առանց Նազանիի իր կյանքը դատարկ կլինի։

Տեր-Գրիգորը վեր կացավ և գնաց տուն։ Ռուբենը մնաց եկեղեցում մենակ։ Նա նայեց սրբապատկերներին, որոնք կախված էին պատերին, և սկսեց աղոթել։ Նա աղոթում էր, որ Աստված օգնի իրեն, որ Նա ցույց տա իրեն ճանապարհը։ Նա աղոթում էր, որ Աստված չդատապարտի իրեն, եթե նա գողանա։

Գ

Երբ Տեր-Գրիգորը վերադարձավ, նա բերեց մի փոքրիկ քսակ, որի մեջ կային քսան ոսկի։ Նա տվեց այն Ռուբենին և ասաց.

— Վերցրու, որդի։ Սա իմ ամբողջ խնայողությունն է։ Ես հույս ունեմ, որ Աստված կների մեզ։

Ռուբենը վերցրեց քսակը և համբուրեց հոր ձեռքը։

— Շնորհակալ եմ, հայրիկ, — ասաց նա։ — Ես կվերադարձնեմ քեզ այդ գումարը, երբ կարողանամ։

Տեր-Գրիգորը գլխով արեց։

— Գնա, որդի, — ասաց նա։ — Եվ թող Աստված ուղեկցի քեզ։

Ռուբենը համբուրեց հոր ձեռքը, հետո դուրս եկավ եկեղեցուց և սկսեց պատրաստվել ճանապարհորդության։

Նա վերցրեց մի պարկ, որի մեջ դրեց մի քանի հագուստ և մի կտոր չոր հաց։ Հետո նա գնաց ախոռ և սանձեց իր ձին՝ մի փոքրիկ, ուժեղ ձի, որը նա ինքն էր մեծացրել։ Ձին անունը Արծիվ էր։

Ռուբենը նստեց ձիու վրա և դուրս եկավ գյուղից։ Նա չնայեց հետ։ Նա գիտեր, որ եթե նայի, կվերադառնա, և որ այդ դեպքում նրա կյանքը միշտ կմնա դատարկ։

Նա քշեց Արծիվը դեպի հարավ, դեպի Վան, դեպի Նազանին։

Դ

Ճանապարհը տևեց երեք օր։ Ռուբենը քնում էր բաց երկնքի տակ, ուտում էր հացը և ջուրը, որ խմում էր աղբյուրներից։ Նա չէր շտապում, որովհետև գիտեր, որ Արծիվը պետք է հանգստանա։ Նա նայում էր շուրջը և հիանում էր բնությամբ։ Նա երբեք չէր եղել այդ կողմերում և ամեն ինչ նոր էր նրա համար։

Չորրորդ օրը, երբ արևը դեռ չէր բարձրացել, նա տեսավ Վանը։ Քաղաքը կանգնած էր լճի ափին, և նրա սպիտակ պատերը փայլում էին արևի լույսի տակ։ Ռուբենը կանգ առավ մի բլրի վրա և նայեց քաղաքին։ Նա գիտեր, որ Նազանին այնտեղ է, որ նա նայում է նույն արևը, որ նա մտածում է նրա մասին։

Ռուբենը շարունակեց ճանապարհը։ Նա մոտեցավ քաղաքի դարպասներին, և պահակները կանգնեցրին նրան։ Նրանք հարցրին, թե ինչ գործ ունի նա Վանում։ Ռուբենը պատասխանեց, որ եկել է մի հարսանիքի համար։ Պահակները թույլ տվեցին նրան անցնել։

Ռուբենը մտավ քաղաք և սկսեց փնտրել Մելիք-Ադամի տունը։ Նա գիտեր, որ այն գտնվում է քաղաքի հարավային մասում, մոտ լճի ափին։ Նա հարցրեց մի քանի մարդկանց, և նրանք ցույց տվեցին նրան ճանապարհը։

Ե

Մելիք-Ադամի տունը մեծ էր և գեղեցիկ։ Այն ուներ երկու հարկ և շրջապատված էր բարձր պատով։ Դարպասի մոտ կանգնած էր մի զինված պահակ։ Ռուբենը մոտեցավ նրան և ասաց, որ ուզում է տեսնել Նազանիին։

Պահակը ծիծաղեց և ասաց, որ տերը չի ընդունում աղքատ մարդկանց։ Ռուբենը պատասխանեց, որ ինքը ոչ թե աղքատ է, այլ եկել է Նազանիի հետ խոսելու համար։ Պահակը նորից ծիծաղեց և հրամայեց նրան հեռանալ։

Ռուբենը հեռացավ, բայց չգնաց հեռու։ Նա նստեց մի քարի վրա, որը գտնվում էր տան դիմաց, և սկսեց սպասել։ Նա սպասում էր ամբողջ օրը, բայց Նազանին չերևաց։ Երեկոյան նա տեսավ, որ դարպասը բացվեց, և դուրս եկավ մի կառք, որի մեջ նստած էր մի հարուստ տեսք ունեցող մարդ։ Ռուբենը կարծեց, որ դա Մելիք-Ադամն է։

Կառքը անցավ նրա կողքով, և Ռուբենը տեսավ, որ մարդը նայում է իրեն։ Նրա հայացքը սառն էր և անտարբեր։ Ռուբենը զգաց, որ այդ մարդը ատում է իրեն, առանց նրան ճանաչելու։

Զ

Ռուբենը մնաց Վանում երեք օր։ Նա ամեն առավոտ գալիս էր տան դիմաց և նստում էր նույն քարի վրա։ Նա հույս ուներ, որ Նազանին կերևա, որ նա կկարողանա նրան նշան անել կամ նամակ ուղարկել։ Բայց ոչ ոք չէր երևում։ Դարպասը փակ էր, և պահակները չէին թողնում նրան մոտենալ։

Երրորդ օրը Ռուբենը որոշեց վերադառնալ։ Նա տեսավ, որ իր գալը ոչ մի օգուտ չունի, և որ ինքը միայն վտանգի մեջ է դնում Նազանիին։ Եթե Մելիք-Ադամը իմանա, որ Ռուբենը եղել է Վանում, նա կարող է ավելի խստացնել իր վերաբերմունքը աղջկա նկատմամբ։

Ռուբենը հեռացավ Վանից առավոտյան վաղ։ Նա չուզեց նորից անցնել քաղաքի միջով, այլ գնաց շրջանցիկ ճանապարհով։ Նա գիտեր, որ այդ ճանապարհը ավելի երկար է, բայց ավելի անվտանգ։

Է

Վերադարձի ճանապարհը Ռուբենին թվաց ավելի դժվար, քան գնալը։ Նա հոգնած էր, և Արծիվը ևս հոգնած էր։ Նրանք քայլում էին դանդաղ, և Ռուբենը ժամանակ ուներ մտածելու։ Նա մտածում էր Նազանիի մասին, և նրա սիրտը լցվում էր տխրությամբ։

Նա հասկանում էր, որ իր սերը դատապարտված է։ Նա աղքատ է, և ոչինչ չի կարող փոխել այդ։ Նա կարող է աշխատել, կարող է վաստակել փող, բայց դա կտևի տարիներ։ Իսկ Նազանին չի կարող սպասել տարիներ։ Նրան կամուսնացնեն մեկ ուրիշի հետ, և Ռուբենը կկորցնի նրան ընդմիշտ։

Ռուբենը հասավ գյուղ երեկոյան։ Նա տեսավ, որ գյուղը նույնն է, ինչպես էր, երբ նա հեռացել էր։ Նույն տները, նույն մարդիկ, նույն կյանքը։ Ոչինչ չէր փոխվել։ Միայն Ռուբենը էր փոխվել։ Նա այլևս չէր նույն մարդը, որ հեռացել էր այդ գյուղից։

Ը

Տեր-Գրիգորը ուրախացավ, երբ տեսավ որդուն։ Նա գրկեց նրան և սկսեց հարցնել նրա ճանապարհորդության մասին։ Ռուբենը պատմեց ամեն ինչ, բացի Նազանիի հետ ունեցած զրույցից։ Նա չուզեց հորը տխրեցնել։

Տեր-Գրիգորը լսեց նրան լուռ և հետո ասաց.

— Գիտեմ, որդի, որ դու տխուր ես։ Բայց ժամանակը բուժում է ամեն վերք։ Աստված գիտի, թե ինչ է անում։ Նա կարող է ուղարկել քեզ մի ուրիշ աղջիկ, որը քեզ համար կլինի ավելի լավ։

Ռուբենը գլուխը շարժեց։

— Ոչ, հայրիկ, — ասաց նա։ — Ես չեմ ուզում ուրիշ աղջիկ։ Ես ուզում եմ միայն Նազանիին։ Եվ ես կգտնեմ միջոց, որ նա իմը դառնա։

Տեր-Գրիգորը հառաչեց։

— Աստված քեզ հետ լինի, որդի, — ասաց նա։ — Բայց մտածիր, որ ամեն ինչ կախված է Աստծուց, և ոչ թե մարդկանց։

Ռուբենը չպատասխանեց։ Նա գնաց իր սենյակը և պառկեց անկողնում։ Նա չէր կարող քնել։ Նա մտածում էր Նազանիի մասին, և նրա սիրտը լցվում էր հուսահատությամբ։

Թ

Ամառը անցավ արագ։ Հունձը կատարվեց, և գյուղացիները սկսեցին պատրաստվել ձմռանը։ Ռուբենը օգնում էր նրանց, բայց նրա միտքը միշտ հեռու էր։ Նա սպասում էր նամակի, որը չէր գալիս։

Նամակը եկավ սեպտեմբերին։ Այն գրված էր Նազանիի ձեռքով, և Ռուբենը, երբ տեսավ նրա ձեռագիրը, զգաց, որ սիրտը կանգ է առնում։ Նա բացեց նամակը և սկսեց կարդալ։

Նազանին գրում էր, որ Մելիք-Ադամը վերջնականապես որոշել է տալ նրան այդ մարդուն։ Հարսանիքը նշանակված է հոկտեմբերի 15-ին։ Նազանին գրում էր, որ ինքը չի կարող դիմադրել, և որ եթե Ռուբենը չգա մինչև հոկտեմբերի 10-ը, նա կստիպված կլինի կատարել հոր կամքը։

Ռուբենը կարդաց նամակը և զգաց, որ աշխարհը փլվում է իր գլխին։ Նա գիտեր, որ չի հասցնի։ Նա չուներ ոչ փող, ոչ ձի, որ կարողանար հասնել Վան մինչև հոկտեմբերի 10-ը։ Նա կորցրել էր։

Ժ

Ռուբենը նստեց և սկսեց մտածել։ Նա մտածում էր ամբողջ գիշեր, և առավոտյան նա որոշեց։ Նա կվաճառի իր այգին և կորը, կվերցնի փողը և կգնա Վան։ Նա կհասնի ժամանակին, նա պետք է հասնի։

Նա գնաց Տեր-Գրիգորի մոտ և պատմեց նրան իր որոշման մասին։ Տեր-Գրիգորը տխրեց, երբ լսեց, որ որդին ուզում է վաճառել այգին, որը նրանց միակ հարստությունն էր, բայց նա չհակառակեց։ Նա տվեց Ռուբենին իր վերջին ոսկիները և օրհնեց նրան։

Ռուբենը վաճառեց այգին և կորը մի հարևանի։ Նա ստացավ 43 ոսկի և մի քանի արծաթե դրամ։ Դա բավարար չէր, բայց նա որոշեց գնալ։ Նա կվարձի ձի ճանապարհին, կամ կքայլի, եթե հարկ լինի։

ՈՒՐԱԽԱՑՈՒՄ ՏՈՄՍԱՅԻ ԿԻՐԱԿՈՒՆ

Տոմսայի կիրակունի առաջին հանդիսական ներկայացումը տրվեցավ Ուրախացումի թատրոնում։ Ներկայացվեցավ «Ծերունի Ղարիբ» կատակերգությունը։ Ներկայացումը սկսվեցավ ժամը 7-ին։ Ներկայացումը վերջացավ ժամը 10-ին։ Ներկայացումը տևեց 3 ժամ։ Ներկայացումը տևեց 3 ժամ։ Ներկայացումը տևեց 3 ժամ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Ամսագիր գրականության, գիտության և հասարակական կյանքի

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Ա. Ղազարյան

Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Ք. Ս., Ա. Ղազարյանի տուն

Տարեկան բաժանորդագինը՝ 12 ռուբլի

Կիսամյակը՝ 6 ռուբլի

Առանձին համարը՝ 1 ռուբլի

Ձեռագրերը չեն վերադարձվում

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Ամսագիր գրականության, գիտության և հասարակական կյանքի

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Ա. Ղազարյան

Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Ք. Ս., Ա. Ղազարյանի տուն

Տարեկան բաժանորդագինը՝ 12 ռուբլի

Կիսամյակը՝ 6 ռուբլի

Առանձին համարը՝ 1 ռուբլի

Ձեռագրերը չեն վերադարձվում

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Ամսագիր գրականության, գիտության և հասարակական կյանքի

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Ա. Ղազարյան

Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Ք. Ս., Ա. Ղազարյանի տուն

Տարեկան բաժանորդագինը՝ 12 ռուբլի

Կիսամյակը՝ 6 ռուբլի

Առանձին համարը՝ 1 ռուբլի

Ձեռագրերը չեն վերադարձվում

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Ամսագիր գրականության, գիտության և հասարակական կյանքի

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Ա. Ղազարյան

Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Ք. Ս., Ա. Ղազարյանի տուն

Տարեկան բաժանորդագինը՝ 12 ռուբլի

Կիսամյակը՝ 6 ռուբլի

Առանձին համարը՝ 1 ռուբլի

Ձեռագրերը չեն վերադարձվում

— Ինչպե՞ս է ձեզ դիպչում ամեն անգամ, երբ ձեր ընկերներից մեկը ձեզ հանդիպում է ասում. «Ես ձեզ մի լավ լուր ունեմ ձեզ համար»։

— Ինչպե՞ս է ինձ դիպչում, ասում է, ես ամեն անգամ ինձ ասում եմ, որ ինձ ոչ մի լավ լուր չի կարող հասնել, որովհետև ես գիտեմ, որ ինձ համար ոչ մի լավ լուր չկա։

— Ինչպե՞ս է ձեզ դիպչում, երբ ձեր ընկերներից մեկը ձեզ ասում է. «Ես ձեզ մի վատ լուր ունեմ ձեզ համար»։

— Ես ասում եմ, որ ինձ համար ոչ մի վատ լուր չկա, որովհետև ես գիտեմ, որ ինձ համար ոչ մի վատ լուր չկա։

— Ինչպե՞ս է ձեզ դիպչում, երբ ձեր ընկերներից մեկը ձեզ ասում է. «Ես ձեզ մի լուր ունեմ ձեզ համար, որ կարող է լավ կամ վատ լինել»։

— Ես ասում եմ, որ ինձ համար ոչ մի լուր չկա, որովհետև ես գիտեմ, որ ինձ համար ոչ մի

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՐԿ

ԱՄՍԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՐԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՒԷՐՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՐԿԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԻՆՉԵՒ 1 ՄԱՐՏ 1914 Թ. ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՐԿԱՏՈՒ ՊԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ։

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՐԿԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՒԷՐՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՐԿԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԻՆՉԵՒ 1 ՄԱՐՏ 1914 Թ. ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՐԿԱՏՈՒ ՊԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ։

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՐԿ

ԱՄՍԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՐԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐ